

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav české literatury a komparatistiky

Oponentský posudek diplomové práce Bc. Sylvie Drkošové *Rebelující ženské hrdinky v dystopických románech pro mládež*

Diplomová práce Bc. Sylvie Drkošové sleduje několik aspektů, a sice žánr dystopie, typologii a charakteristiku ženských hrdinek a specifika literatury, jejímiž primárními adresáty jsou děti a dospívající čtenáři. K tomu se přidává i problém literární recepce, protože autorka předpokládá a konstatuje, že žánr dystopie „zažívá nebývalý boom“ mezi současnými dospívajícími čtenáři. Jako cíl práce si diplomantka v úvodu stanovuje „zmapovat charakteristické rysy rebelující hrdinek v souvislosti s prostředím dystopického románu pro mládež, vztah žen ke spekulativní fikci a to, jak proměny zobrazování mladých knižních hrdinek souvisí s vývojem tradičního vnímání ženské role ve společnosti.“ Přidává ještě charakteristiku hlavních hrdinek a touhu zjistit, „jak na silné protagonistky reagují mladistvé čtenářky.“ To je materiál, téma a cíle na několik diplomových prací. Každý z nich by jistě vydal na samostatnou práci.

Musím ale konstatovat, že díky velmi pečlivému a přehlednému kompozičnímu uspořádání se diplomantce podařilo obsáhnout jí zamýšlené aspekty a téma i směřování práce jasně strukturovat a definovat. Nejdříve se zabývá žánrem dystopického románu a specifikuje její coby projev literatury pro mládež. Pomáhá jí v tom konfrontace s žánrem bildungsrománu, což se mi jeví jako velmi smysluplné sousedství. Ve druhé části se zaměřila na konstruování ženského hrdinství, proměny ženy ve společnosti, genderové role v literatuře pro děti a mládež a na analýzu rebelujících hrdinek konkrétních dystopií. Všechny tyto kapitoly mají oporu v sekundární literatuře. Je patrné, že autorka se v odborné literatuře k tématu orientuje velmi dobře. Škoda jen, že četnost a škála zdrojů, na něž odkazuje nebo jež cituje, poněkud upozaduje její vlastní analýzu zkoumaných fenoménů, kterým se jistě věnuje již dlouhodobě.

Do jaké míry například souvisí určitá apelativní a výchovná funkce s dystopií jako takovou a do jaké je projevem literatury pro mládež? Můžeme považovat dystopii za jeden z projevů apokalyptické obraznosti? Přínosný a inspirativní je určitě popis diference mezi vědecko-fantastickou literaturou a tzv. „spekulativní fikcí“. Oceňuji také výběr pramenné literatury – přestože je zřejmé, že diplomantka vychází i ze znalosti „klasických“ dystopií, zaměřuje se na populární trilogie *Hunger Games* a *Divergence*. Do jaké míry určuje podobu ženského hrdinství a způsoby čtenářské recepce, že jedná o romány vnímané jako popkulturní?

Těžiště diplomové práce spočívá v její třetí části, kde diplomantka provádí kvalitativní výzkum. I to bych chtěla ocenit, protože takovou metodologickou pestrost většinou u diplomových prací nevidíme. Cílem výzkumu je „zjistit, jak na silné rebelující hrdinky v dystopických románech čtenářky reagují, nakolik se s nimi ztotožňují, a v souvislosti s tím, jak vnímají vlastní postavení ve společnosti.“ Pohybujeme se tedy především na poli čtenářské recepce. Receptivní a kvalitativní výzkumy jsou velmi obtížné – jak co se týče výběru vzorku respondentů, tak formulací dotazníkových otázek, tak vedení strukturovaného rozhovoru a především náročností finální interpretace získaných dat. Sylvie Drkošová se s tímto úkolem poprala statečně a těchto omezení si je vědoma. Nebudu tedy spekulovat například o tom, zda devět respondentů, resp. respondentek je či není dostatečný vzorek.

U části 3.2 (Analýza rozhovoru se čtenářkami) bych osobně volila analytičtější a zobecňující přístup – jednotlivé výpovědi není třeba citovat ani parafrázovat, protože jsou všechny rozhovory přepsané v přílohách; stačilo by tedy případně jen odkazovat. Ve výzkumu se skutečně podařilo ověřit výchozí předpoklad, že četba dystopií mladé čtenářky ovlivňuje, že tento žánr vyhledávají a jsou přitahovány postapokalyptickými vizemi, že se jim rebelující hrdinky „líbí“, apod. Zajímaly by mě dvě otázky. Jednak překvapila autorku některá data či závěry vyplývající z výzkumu? Může se totiž zdát, že výzkum nic zásadně nového nepřináší a v podstatě jen potvrzuje předpokládatelné. A za druhé: šlo by otázku vlivu „měřit“ i jiným způsobem než přímo otázkou „Která kniha tě nejvíc ovlivnila a proč?“ Dalo by se nějak zjistit, jak četba těchto dystopií například ovlivňuje a mění čtenářské návyky? Není příznakové už to, jakým způsobem respondentky o literatuře/četbě vypovídají? Autorka uvádí, že respondentky vybírala z facebookové komunity knižních blogerů. Může mít tato referenční skupina (knižní blogeři a vlogeři, booktubeři) na zkoumané jevy vliv?

Práci hodnotím jako velmi solidní pokus pojmenovat a analyzovat aktuální literární, kulturní a recepční fenomén, navíc s možnými přesahy k genderovému nebo sociologickému čtení. Široký záběr práce a četné cíle sice trochu ubírají na hloubce analýzy, ale podle četných podnětů a otázek se rozhodně jedná o práci inspirativní. Splňuje všechny požadavky kladené na diplomové práce. **Doporučuju** ji k obhajobě a podle jejího průběhu navrhuji hodnotit na škále **výborně – velmi dobře**.

V Praze 5. 9. 2016

Mgr. Blanka Činátlová, Ph.D.